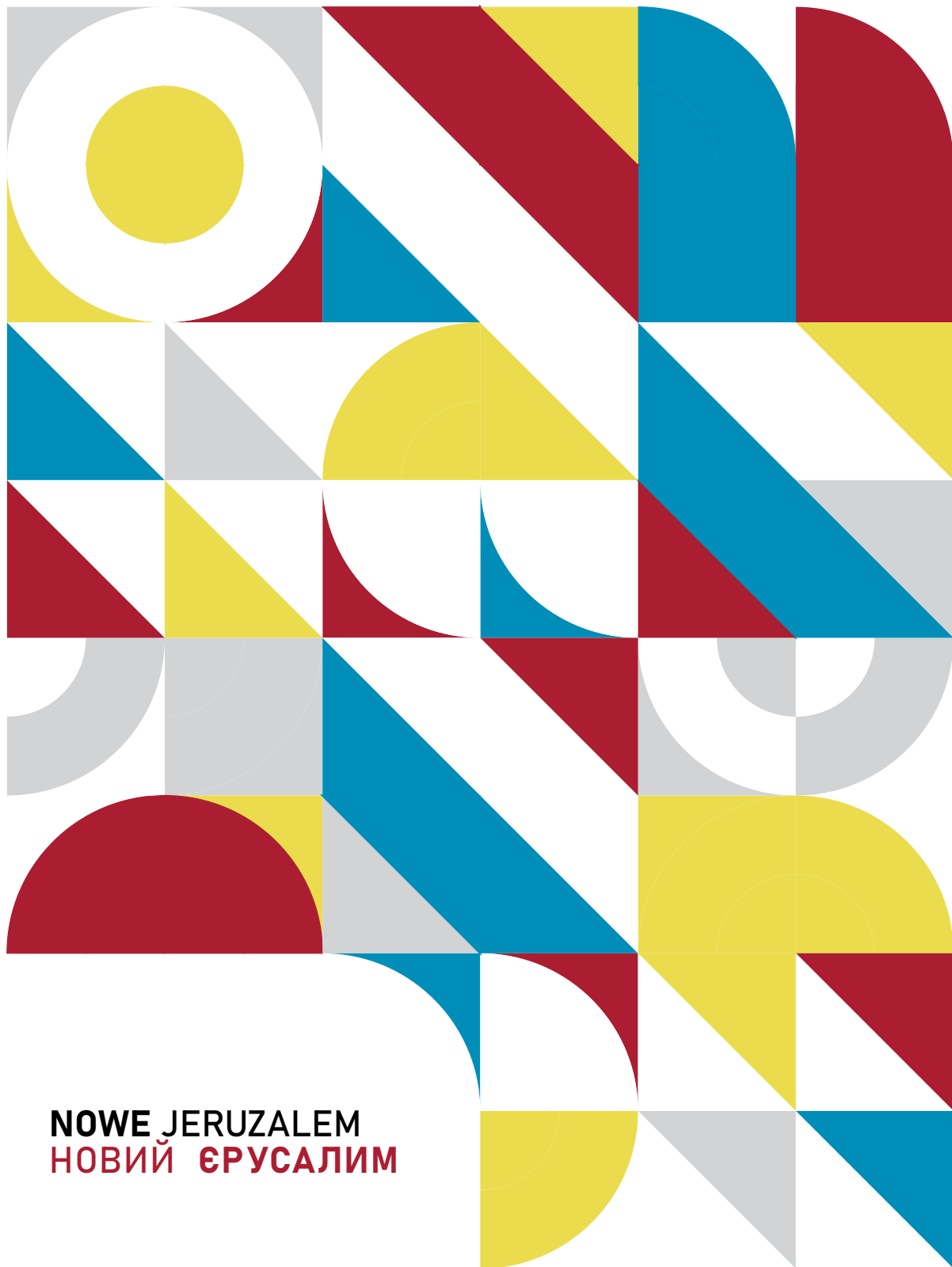

NOWE JERUZALEM
НОВИЙ ЄРУСАЛИМ

XXII ŁEMKOWSKIE JERUZALEM XXII ЛЕМКІВСЬКИЙ ЄРУСАЛИМ

TEREZA BARABASH
MYCHAJŁO BARABASH
NIKIFOR — EPIFANIUSZ DROWNIAK
NATALIA HŁADYK
OLEKSIY KHOROSHKO
GRZEGORZ KOZERA
JUSTYNA MĘDRALA
DANYŁO MOVCHAN
TETIANA SKOROMNA
GRZEGORZ SZTWIERTNIA
STEFAN TELEP
JOANNA ZEMANEK

ТЕРЕЗА БАРАБАШ
МИХАЙЛО БАРАБАШ
НИКИФОР — ЕПІФАНІЙ ДРОВНЯК
НАТАЛІЯ ГЛАДИК
ОЛЕКСІЙ ХОРОШКО
ГЖЕГОЖ КОЗЕРА
ЮСТИНА МЕНДРАЛЯ
ДАНИЛО МОВЧАН
ТЕТЯНА СКОРОМНА
ГЖЕГОЖ ШТВЕРТНЯ
ШТЕФАН ТЕЛЕП
ЙОАННА ЗЕМАНЕК

organizator i wydawca
Zjednoczenie Łemków
ul. Jagiełły 2
38-300 Gorlice

kuratorzy
Joanna Zemanek, Grzegorz Sztwiertnia

koordynator
Natalia Hładyk

opracowanie graficzne, redakcja
Natalia Hładyk, Grzegorz Sztwiertnia,
Joanna Zemanek

tekst
Anna Bas

zdjęcia
Grzegorz Sztwiertnia
dzięki uprzejmości artystów

tłumaczenie na gwara łemkowską, korekta
gwary łemkowskiej
Grzegorz Suchanicz

korekta tekstu w języku polskim
Judyta Rosin-Kiełtyka

ISBN: 978-83-960239-1-9

ZREALIZOWANO DZIĘKI DOTACJI
MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI

Gorlice 2022

druk
Drukarnia Pasaż
Kraków 2022

nakład
500 sztuk

організатор і видавець
Об'єднання лемків
вул. Ягелли 2
38-300 Горлиці

куратори
Йоанна Земанек, Гжегож Штвєртня

координатор
Наталія Гладик

графічне оформлення, редакція
Наталія Гладик, Гжегож Штвєртня,
Йоанна Земанек

текст
Анна Бас

знімки робіт
Гжегож Штвєртня
завдяки прихильности артистів

переклад на лемківську говірку, кoreкта
лемківської говірки
Григорій Суханич

кoreкта польськомовних текстів
Юдита Росін-Кєлтика

ISBN: 978-83-960239-1-9

ЗРЕАЛІЗОВАНО ЗАВДЯКИ ДОТАЦІЇ
МІНІСТРА ВНУТРІШНІХ СПРАВ
І АДМІНІСТРАЦІЇ

Горлиці 2022

друк
Друкарня Пасаж
Краків 2022

наклад
500 примірників

NOWE JERUZALEM
ANNA BAS

6 I ujrzałem niebo
nowe i ziemię nową,
bo pierwsze niebo
i pierwsza ziemia
przeminęły,
i morza już nie ma.
I Miasto Święte —
Jeruzalem Nowe
[...].

Ap 21, 1.2

To w *Apokalipsie św. Jana*, księdze wieszczącej zagładę świata, znajdujemy opis Nowego Jeruzalem — miasta zstępującego z nieba. Ma ono kształt gigantycznego sześcianu i jest zbudowane z drogocennych kruszców oraz szlachetnych kamieni. Otacza je mur, w którym znajduje się dwanaście bram przeznaczonych dla ludzi, którzy przyjdą ze wszystkich stron świata. Bramy te nigdy nie są zamknięte.

7 W 1938 r. Ernest Bloch, niemiecki filozof i teolog, uciekł z hitlerowskich Niemiec. W Ameryce, na wygnaniu, rozpoczął pracę nad trzutomowym dziełem zatytułowanym *Das Prinzip der Hoffnung (Zasada nadziei)*, które zostało opublikowane po zakończeniu wojny. Dlaczego w tak strasznym czasie, kiedy ludzie pogrążali się w rozpacz, Bloch pisał o nadziei, która każdego dnia zdawała się umierać na nowo? Filozof i uchodźca uważał, że nadzieja jest sposobem przekraczania rozpacz. Widział człowieka jako istotę ze swojej natury wychyloną ku przyszłości — ku temu, co jeszcze nie jest skończone, ku nowym projektom. „Ciemność chwili, w której żyjemy” — jak pisał — trzeba ująć w formę twórczą i artystyczną, filozoficzną. Tylko tworząc, możemy przekroczyć granicę ciemności, rozjaśnić horyzont, rozświecić „ciemność chwili”.

Ludzie są już zmęczeni pesymizmem, mrocznymi wizjami końca świata, negatywnością. Nadzieję zawsze poprzedza doświadczenie, któremu towarzyszą lęk, niepewność, niepokój. Według Blocha ani teologia, ani religia, ani polityka nie są w stanie dać nam nadziei, wskazać cel, stworzyć nową wizję przyszłości, wobec czego ich zadania zaczęła przejmować twórczość artystyczna. Potrzebujemy nowych dzieł, zanurzonych jeszcze w chwili obecnej, ale już zwróconych ku przyszłości. Z dziedzictwa ludzkości, historii, tradycji, które są do naszej dyspozycji, wydobydźmy żywe elementy i projektujmy znów przyszłość. I tak aż do końca. Nadzieja otwiera przed nami nową przestrzeń,

nowe ścieżki. Dlatego to wędrowiec, uchodźca, pielgrzym są symbolami człowieka przenikniętego nadzieją. Nowe Jeruzalem — z otwartymi w dzień i w nocy bramami. To wizja szczęśliwego miejsca stworzonego dla różnorodnej wspólnoty. To utopijny obraz, jeden z wielu, jakie można odnaleźć w tekstach religijnych, filozoficznych, dziełach artystycznych powstających przez wieki.

„Utopia” to słowo pochodzenia greckiego znaczące tyle, co miejsce, którego nie ma, *ou-topos*. Możemy również przywołać inne źródło słowa utopia, *eu-topos*, które oznacza miejsce dobre. „Utopia” oznaczałaby nieistniejące, dobre miejsce, ale także projekt, który może i powinien być zrealizowany. Utopie to wyraz odwagi w myśleniu i tworzeniu, to otwarcie na nowe możliwości. Nie bójmy się więc utopii, których źródłem jest krytyczna refleksja nad obecnym stanem rzeczy, a nie próba ucieczki przed rzeczywistością. Myślenie utopijne jest jedną z głównych sił napędowych zmian społecznych. To marzenia. A kim jest marzyciel? To ten, który ma odwagę mówić o zmianie, który ma odwagę szukać, błędzić, próbować...

ANNA BAS
НОВИЙ ЄРУСАЛИМ

Побачив я небо
нове і землю нову,
бо перше небо
і перша земля
минули,
і моря вже немає.
І побачив я місто
святе — Єрусалим
новий
[...].

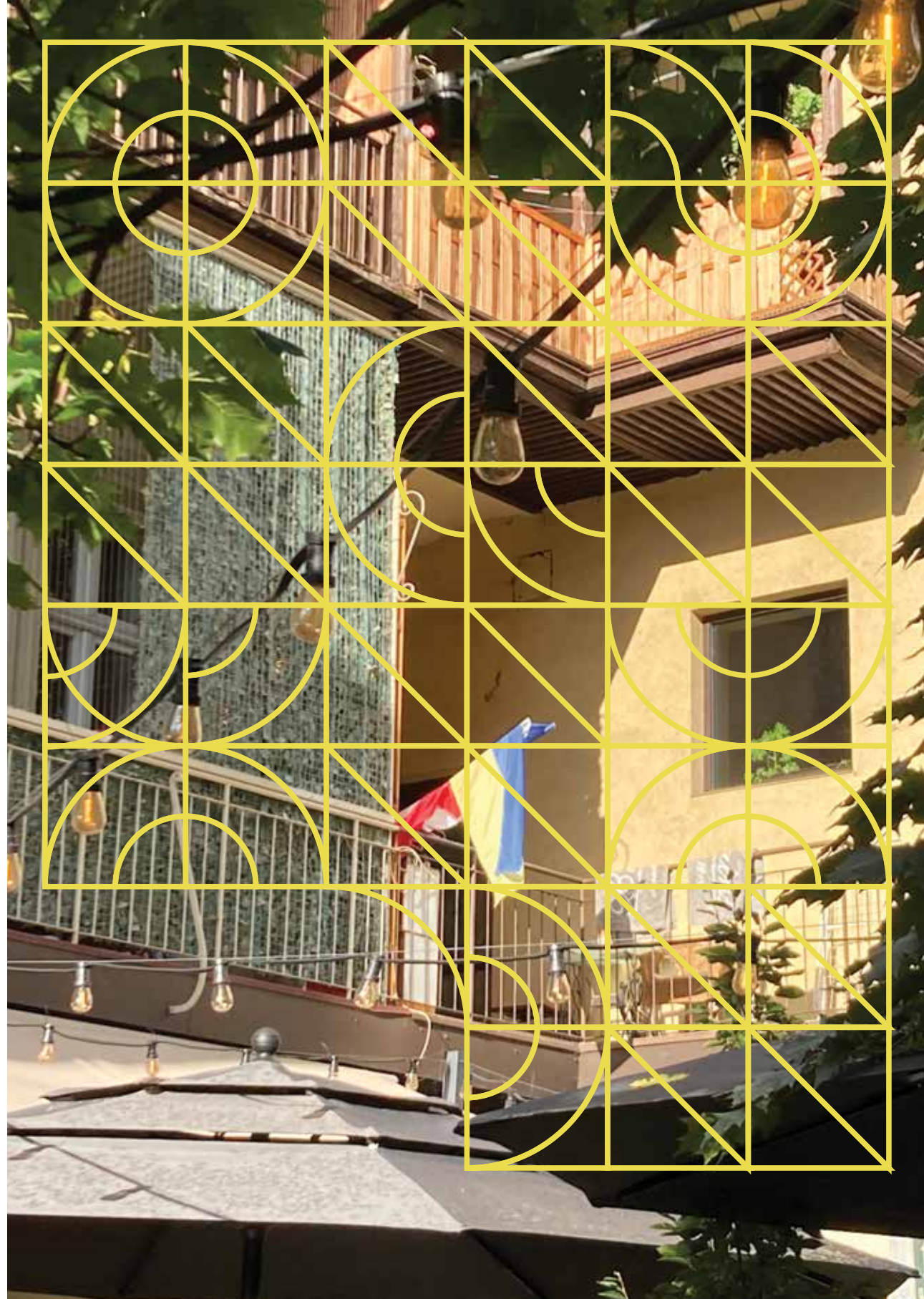
Саме в *Одкровенні св. Йоана*, книзі яка віщає знищення сьвіта, найдемо опис Нового Єрусалима – міста, яке сходит з небес. Має форму великої кубічної кістки, а побудували го з дорогих металів і каменів. Місто є опоясане муром, в яким знаходиться 12 брам для людей, які прийдуть з різних стран сьвіта. Тоти брами не сут ніколи заперани.

У 1938 р. Ернст Блох, німецький філософ і богослов, втікає з гітлерівської Німеччини. В Гамбурзі, на чужині, зачав творити тритомну працю *Das Prinzip der Hoffnung (Принцип надії)*, яка була оприлюднена юж по другій сьвітовій війні. Чом в так скрутний час, коли люде думали лем на розпач, Блох захотів писати о надії, яка кожного дня гмерала наново? Філософ і чужинец на новій землі бив переконаний, же надія є способом для того би побороти розпач. Видів человека як створіння з природи орієнтуване на будуче – ку тому што іщи не є довершене, ку новим проєктам. „Темноті часу, в яким жиєме” — як писав Блох — треба дати творчу, артистичну і філософічну форму. Лем коли будеме творити, можеме перетнути границю темноти, роз’яснити горизонт, розсвітлити „темноту часу”.

Людей втомив юж песимізм, темни візії кінця сьвіта, негативніст. Перед надійом все іде досвід, якому товаришуют страх, невпевненіст, неспокій. Подля Блоха ни богослов’я, ни релігія, ни політика не зможут дати нам надію, вказати ціль, створити нову візію майбутнього, і зато їхні задачи зачала перенимати артистична творчіст. Потрібни нам сут нови твори, присутни іщи в теперішнім часі, та направлені юж в майбутнє. Зо спадкоємства цілого людства, історії, традиції, якими можеме користуватися, витягнийме живи елементи і придумуйме наново майбутнє. І так аж по край. Надія отверяє перед нами новий простір, нови стежки. Зато то мандрівник, біженец, паломник сут символами человека в якого всокови-

лася надія. Новий Єрусалим — з отворенима вден і вночі брамами. То візія щасливого місця, створеного для різноманітної спільноти. То образ утопії, єден з бататьох, яких годен найти в релігійних, філософічних текстах і артистичних творах шитких віків.

„Утопія” то грецке слово, якого змисл годен передати по-нашому як місце якого ніт, *ou-topos*. Годен тіж найти друге джерело того слова, *eu-topos*, значится добре місце. „Утопія” буде неіснуючим, добрим місцьом, як тіж проєктом, який можна і треба реалізувати. Утопії сут воплоченням відваги думок і креативности, сут отвореністю на нови можности. Не біймесь утопій, яких джерелом є критична рефлексія над актуальним-гнешнім, в місце проби втіканя перед дійсністю. Утопійне думаня то єдна з головних рушійних сил суспільних перемін. То мрії. А ким є тот хто мріє? То тот, який має відвагу бесідувати о зміні, має відвагу глядати, блукати, прибувати...

Bez tytułu
papier, akwarela
8,5 × 12 cm

Без наголовка
папір, аквареля
8,5 × 12 cm

Krajobraz z architekturą
papier, akwarela
26 × 14 cm

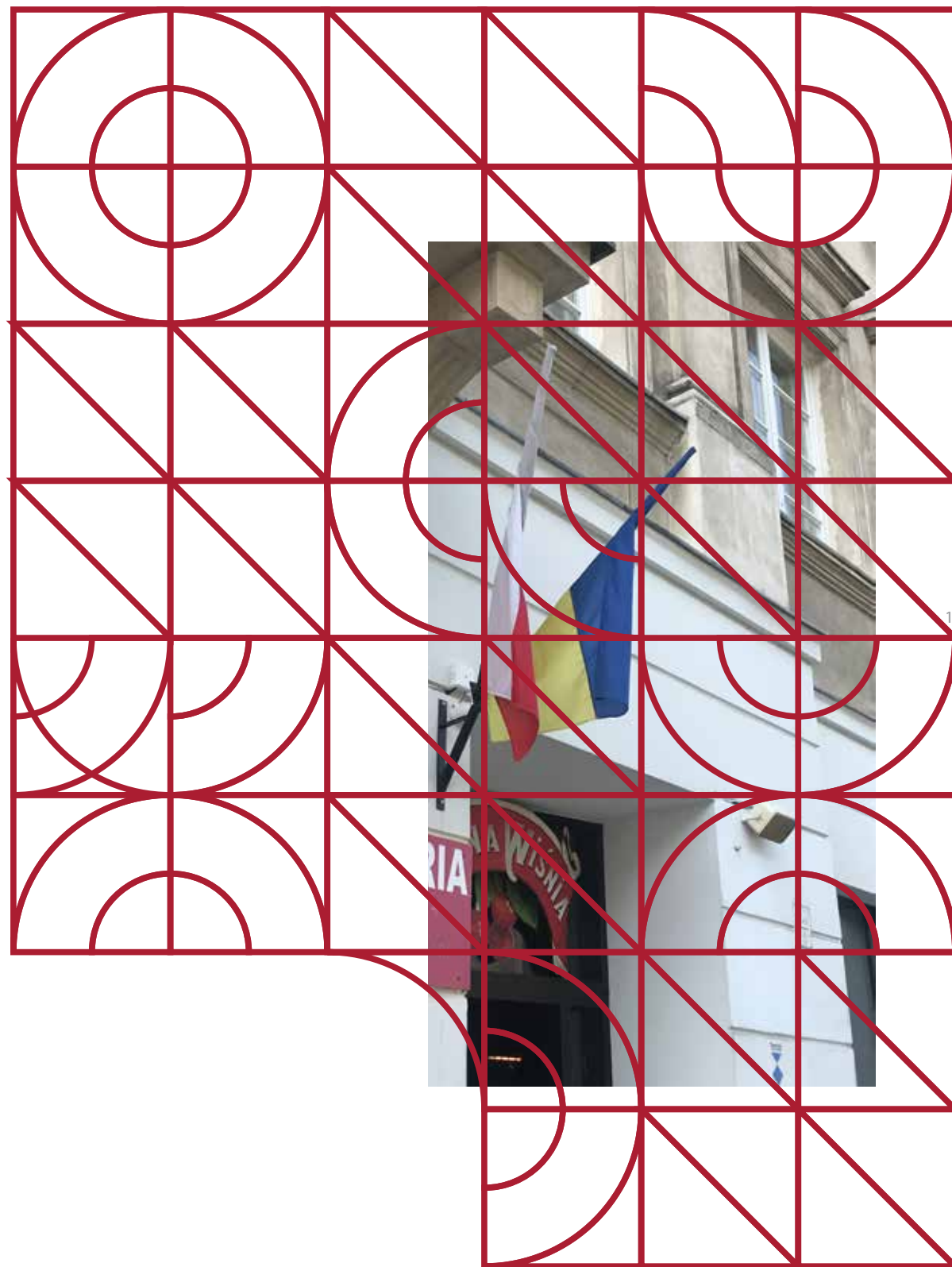
Пейзаж з архітектуром
папір, аквареля
26 × 14 cm

Bez tytułu
papier, akwarela
12 × 8 cm

Без наголовка
папір, аквареля
12 × 8 см

Kolekcja prywatna
З приватної колекції
Prace wypożyczone z kolekcji Michała Markowicza
Праця позичена з колекції Михайла Марковича

Wioska w dolinie, 1998
olej na płótnie
40 × 33 cm

Село в долині, 1998
олія на полотни
40 × 33 см

Nikifor w drodze, 2004
olej na tekturze
34,5 × 28,5 cm

Никифор в дорозі, 2004
олія на тектурі
34,5 × 28,5 см

Oaza, 1992
olej na tekturze
40 × 30 cm

Оаза, 1992
олія на текстурі
40 × 30 см

Chmury nad morzem, 2001
olej na tekturze
40 × 30 cm

Хмари над морьом, 2001
олія на текстурі
40 × 30 см

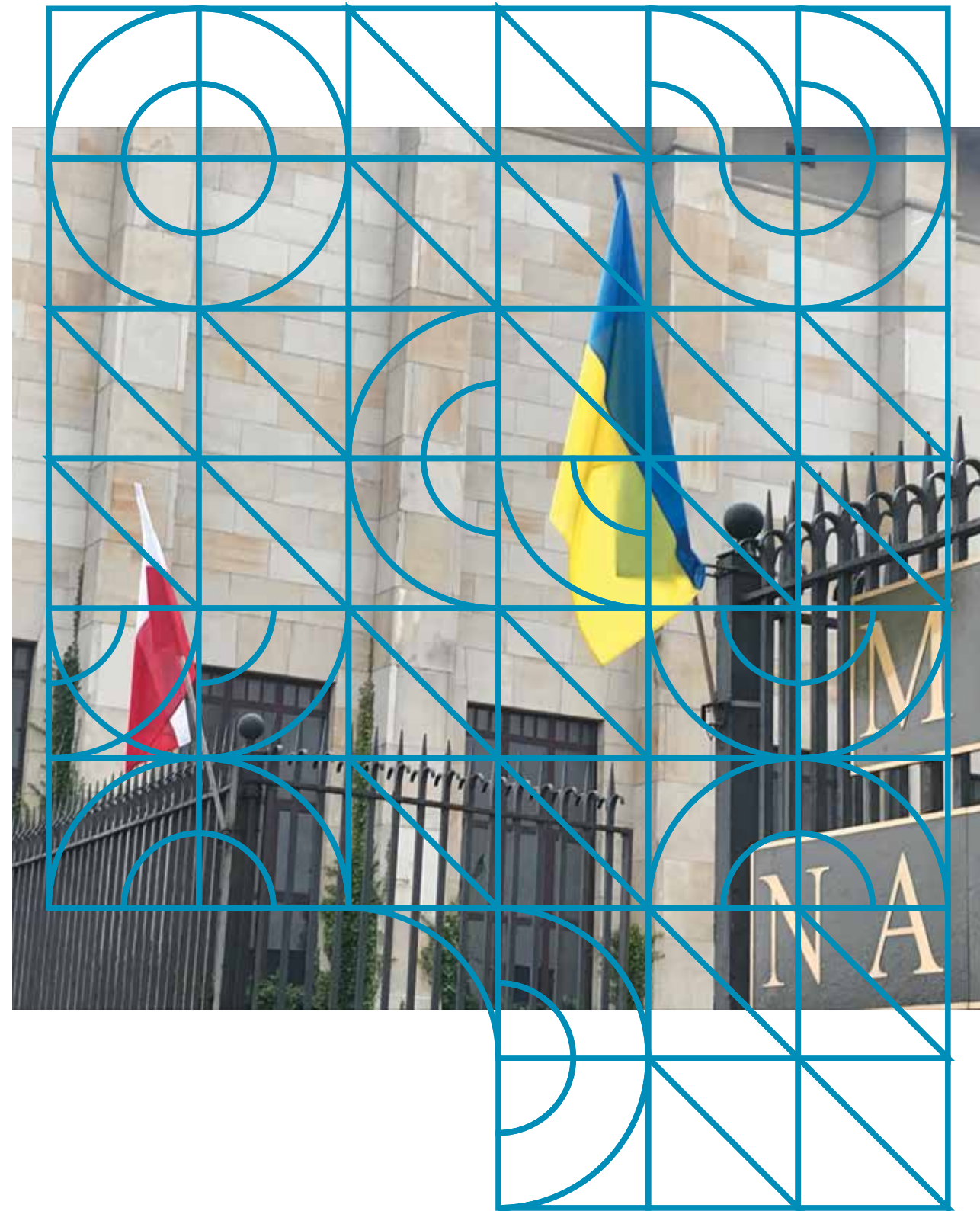
„Który to już raz. I zawsze to samo. Próbować. Pudłować. Trudno. Spróbować jeszcze raz. Spudłować jeszcze raz. Spudłować lepiej”.

Samuel Beckett, *Worstward Ho* (Hej na dno)

22

„Котрий то юж раз. І все само єдно. Прибувати. Робити помилки. Складно. Прибувати зас. Робити зас помилки. Робити помилки ліпше”.

Семюел Бекет, *Worstward Ho* (Гей на дно)

Pocztówki pokoju, 2022

Pocztówki pokoju wykonałem na przełomie marca i kwietnia 2022 r. jako cegiełki do sprzedaży na rzecz Ukrainy. Wykorzystałem własne i otrzymane od przyjaciół (a w szczególności od Anny Baranowej) autentyczne kartki z Kijowa, Lwowa, Drohobycza, Jałty i Mukaczewa. Obok powszechnie znanych pacyfistycznych symboli (gołębki i tęcza) zacytowałem w nich związane z tymi miejscami fragmenty dzieł artystów: Jana Stanisławskiego, Marka Włodarskiego (Henryk Streng), Krzysztofa M. Bednarskiego, a także światowej antywojennej ikony Guernica Pablo Picassa. Dnia 28 kwietnia 2022 r. odbyła się ich charytatywna sprzedaż w warszawskim Faktycznym Domu Kultury.

Поштівки миру, 2022

Поштівки миру створив єм на зломі березня і квітня 2022 р. як цеголки для продажу на потреби України. Уживав єм свої і обдержани од приятелів (а особливо од Анни Баранової) автентични поштівки з Києва, Львова, Дрогобича, Ялти і Мукачева. Разом з повселюдно знанима символами пацифізму — як голуб і дуга, зацитувавемтіж уривки творів пов'язаних з тима місцями артистів таких як: Ян Станіславські, Марко Влодарські (Генрик Стренг), Кшиштоф М. Беднарські, як тіж антивоєнної ікони Пабло Пікассо Герніка. 28 квітня 2022 р. мала місце харитативна продаж в Фактичнім домі культури в Варшаві. Шитки зобрани кошти будут передани на допомогу Україні.

28

Positek pod żelazną kopułą, 2022
drzewo, tempera, złoto holenderskie, воск, туски по nabojach
100 × 130 cm

Трапеза під залізним куполом, 2022
дерево, темпера, поталь, віск, гільзи від вогнепальної зброї
100 × 130 см

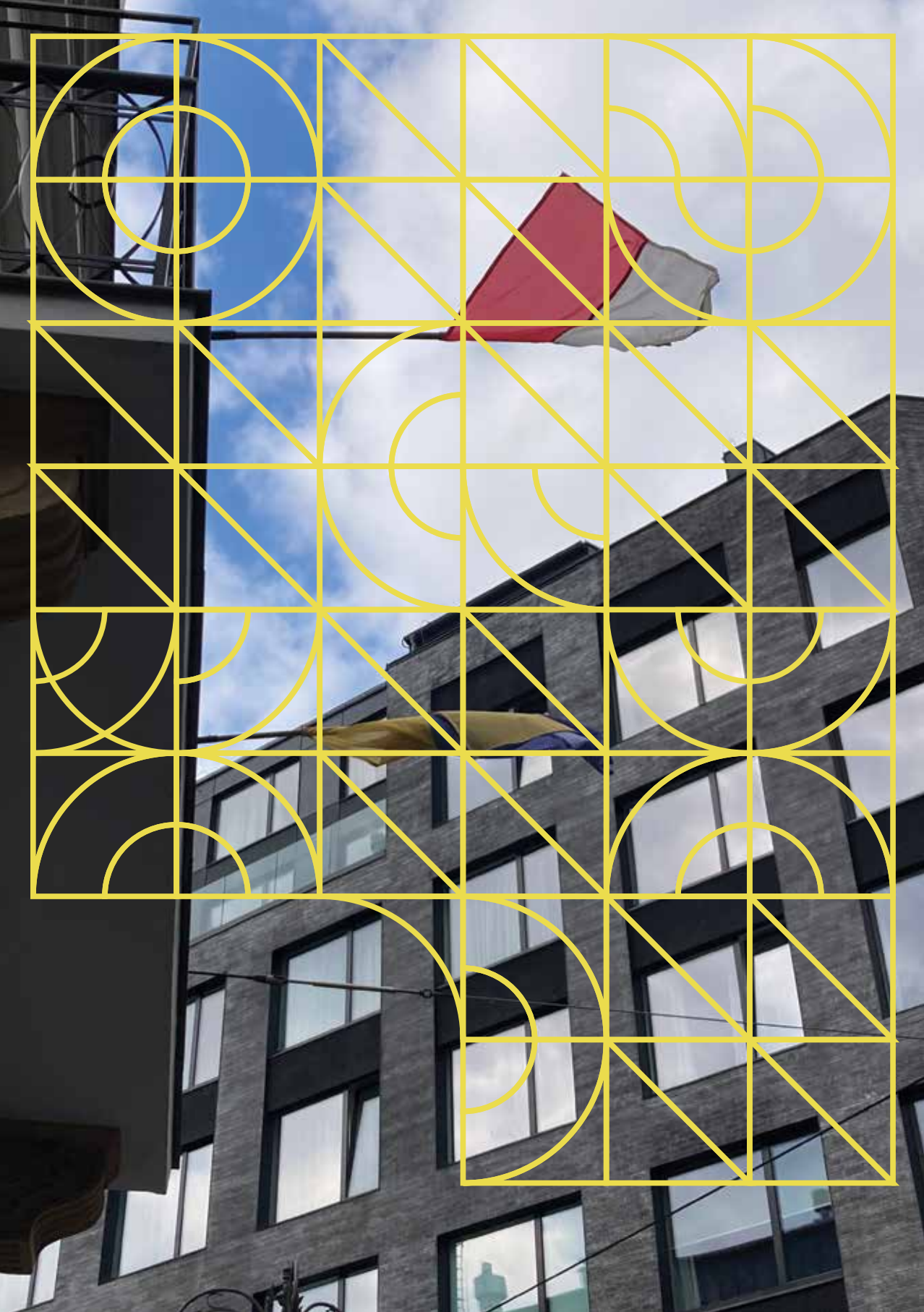

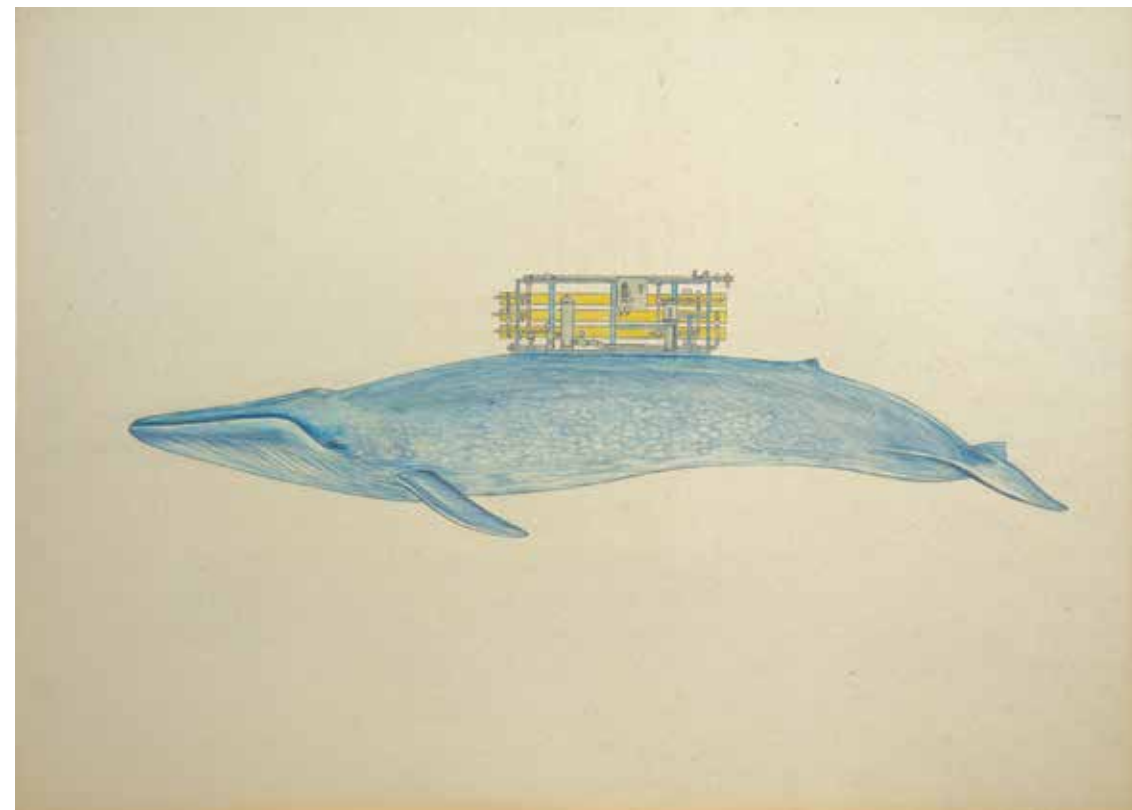
Nimb Szeptyckiego, 2022
ceramika, tkanina
35 × 40 cm

Німб Шептицького, 2022
кераміка, тканина
35 × 40 см

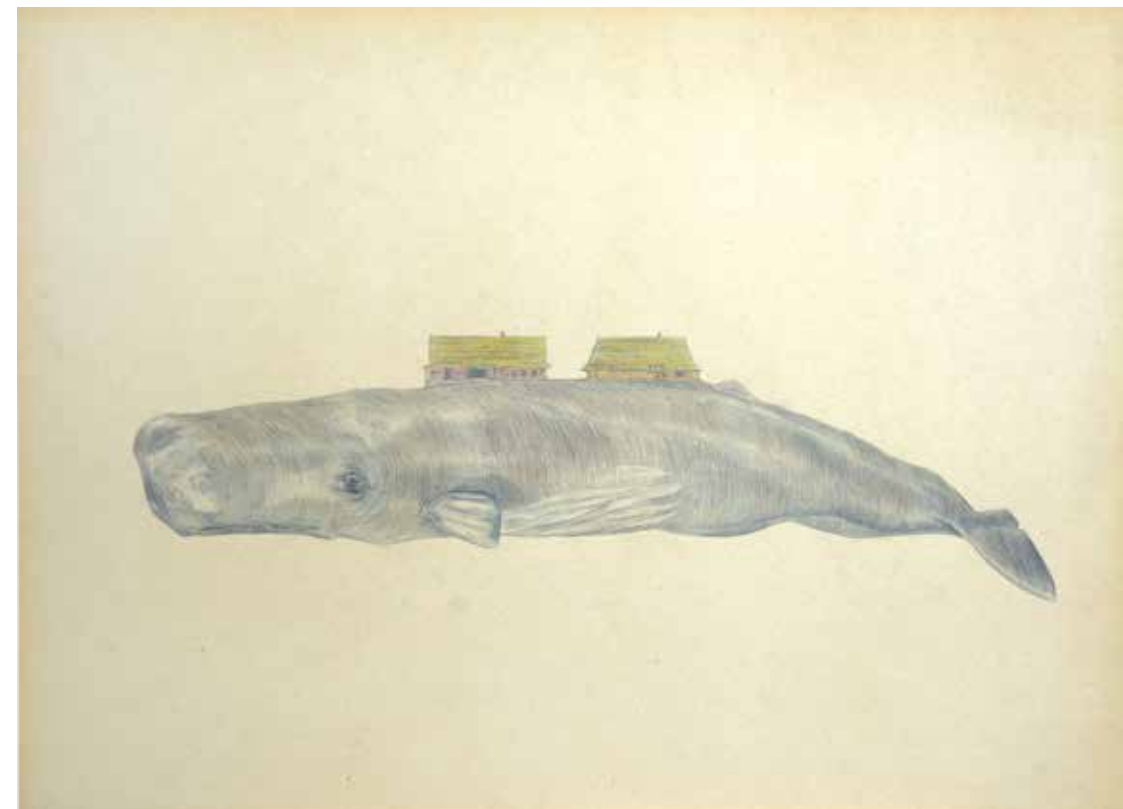
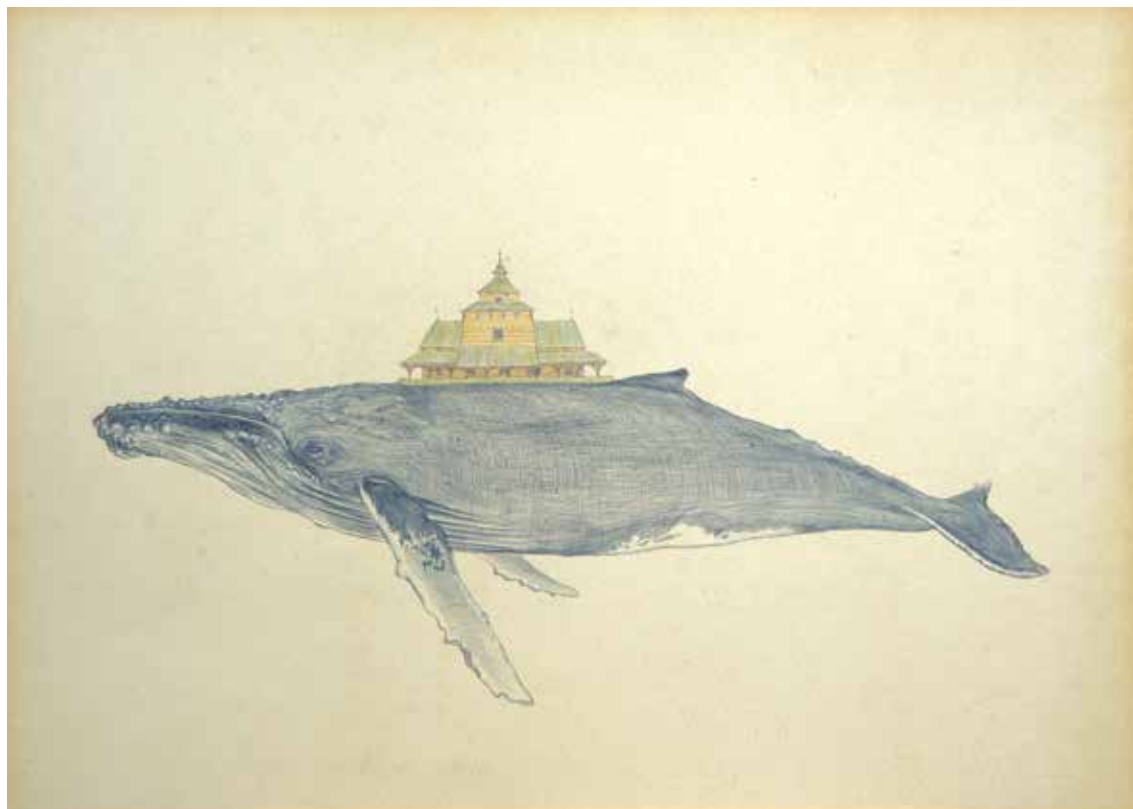
GRZEGORZ SZTWIERTNIA
ГЖЕГОЖ ШТВЕРТНЯ

39

Tytuł cyklu *Pływająca osada Nowe Jeruzalem*, 2022
Stacja odsalania wody
kredka na papierze
49 × 69 cm

Назва циклу *Плаваюча оселя Новий Єрусалим*, 2022
Станція десалінації води
олівець на папері
49 × 69 см

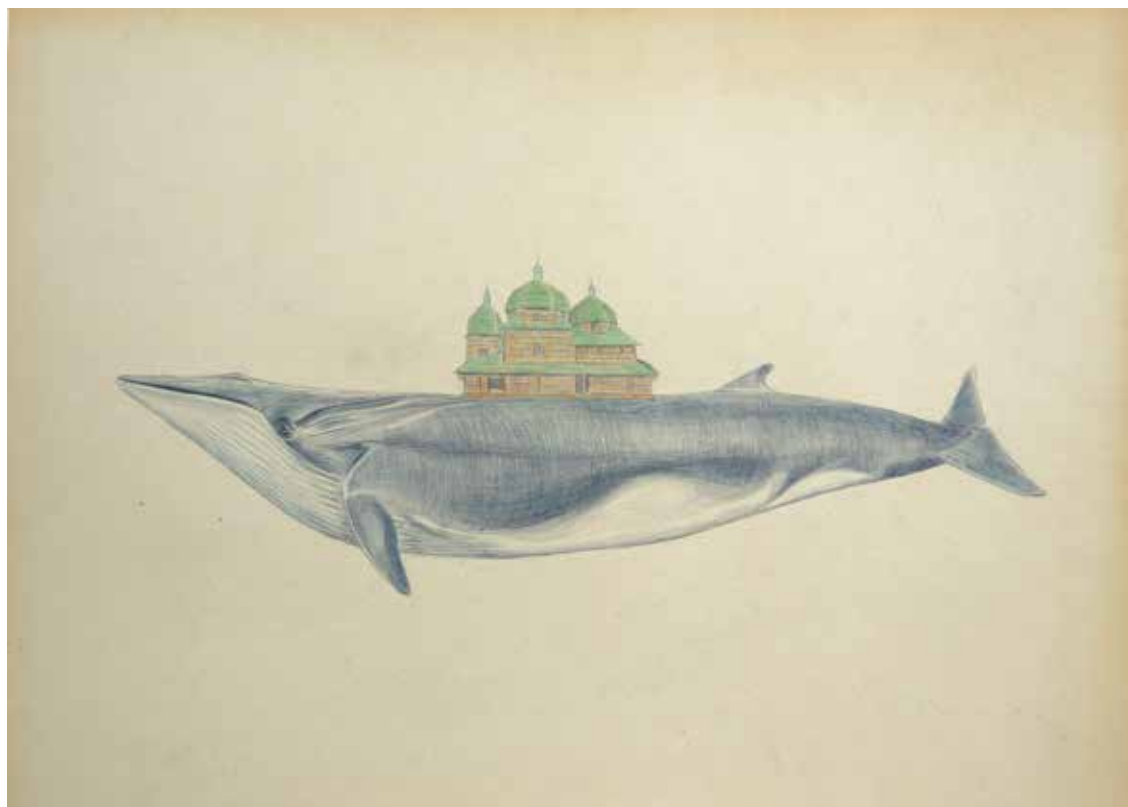
Tytuł cyklu *Pływająca osada Nowe Jeruzalem*, 2022
Cerkiew prawosławna
kredka na papierze
49 × 69 cm

Назва циклю *Плаваюча оселя Новий Єрусалим*, 2022
Православна церква
олівець на папері
49 × 69 см

Tytuł cyklu *Pływająca osada Nowe Jeruzalem*, 2022
Zagroda bojkowska
kredka na papierze
49 × 69 cm

Назва циклю *Плаваюча оселя Новий Єрусалим*, 2022
Бойківська загорода
олівець на папері
49 × 69 см

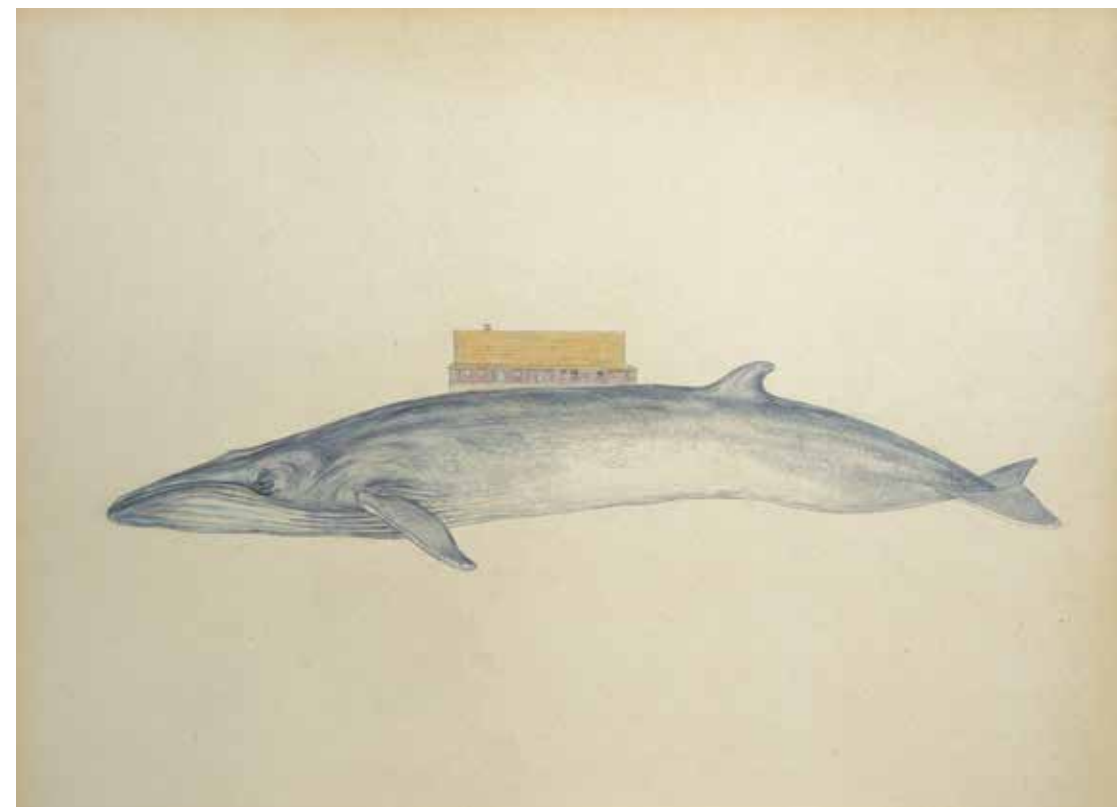
42

Tytuł cyklu *Pływająca osada Nowe Jeruzalem*, 2022
Cerkiew greckokatolicka
kredka na papierze
49 × 69 cm

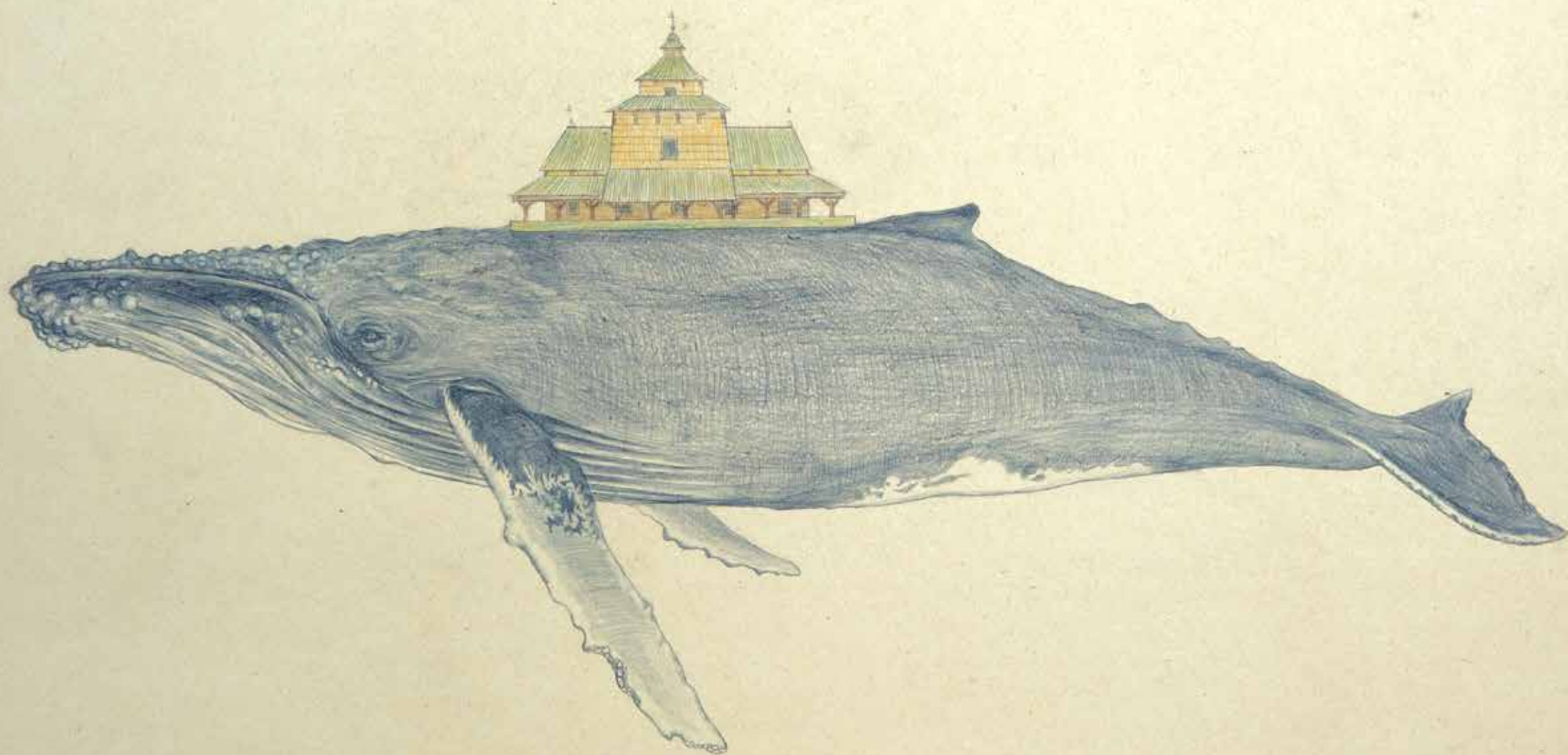
Назва циклю *Плаваюча оселя Новий Єрусалим*, 2022
Греко-католицька церква
олівець на папері
49 × 69 см

43

Tytuł cyklu *Pływająca osada Nowe Jeruzalem*, 2022
Zagroda łemkowska
kredka na papierze
49 × 69 cm

Назва циклю *Плаваюча оселя Новий Єрусалим*, 2022
Лемківська загорода
олівець на папері
49 × 69 см

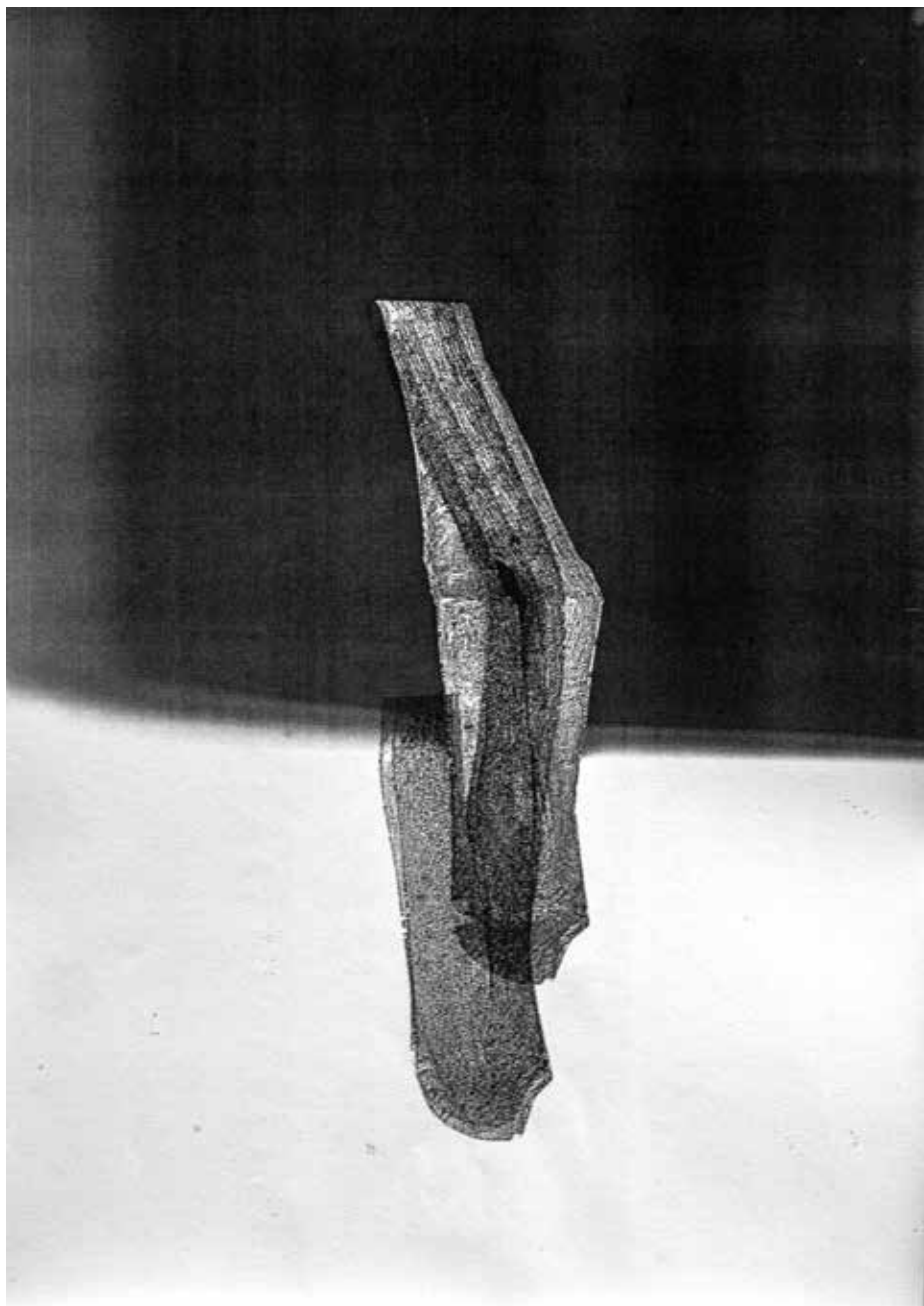
Modlitewnik prababci, 2022
obiekt
6 × 10 × 2 cm

Прабабусин молитовник, 2022
об'єкт
6 × 10 × 2 см

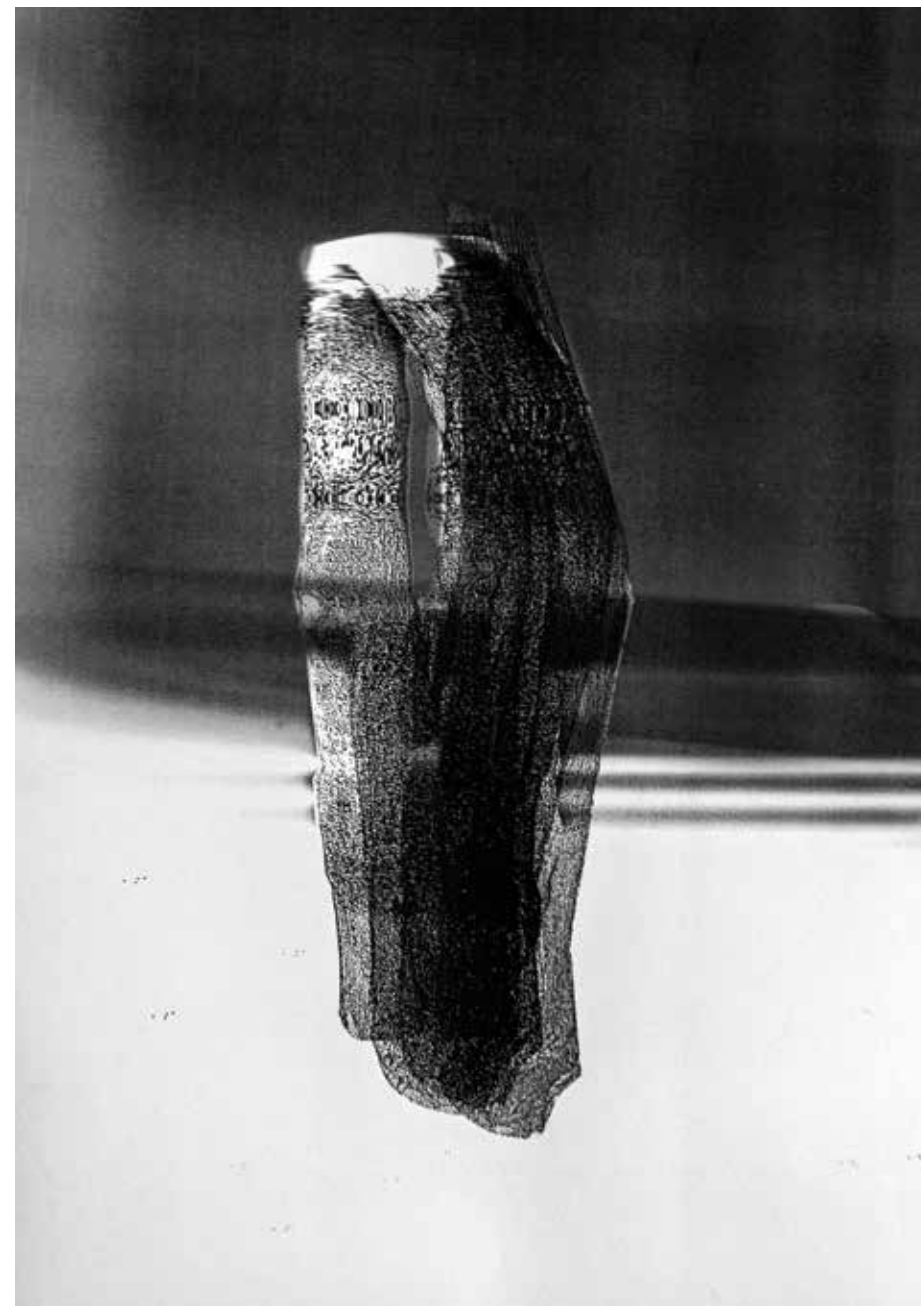
at a scene

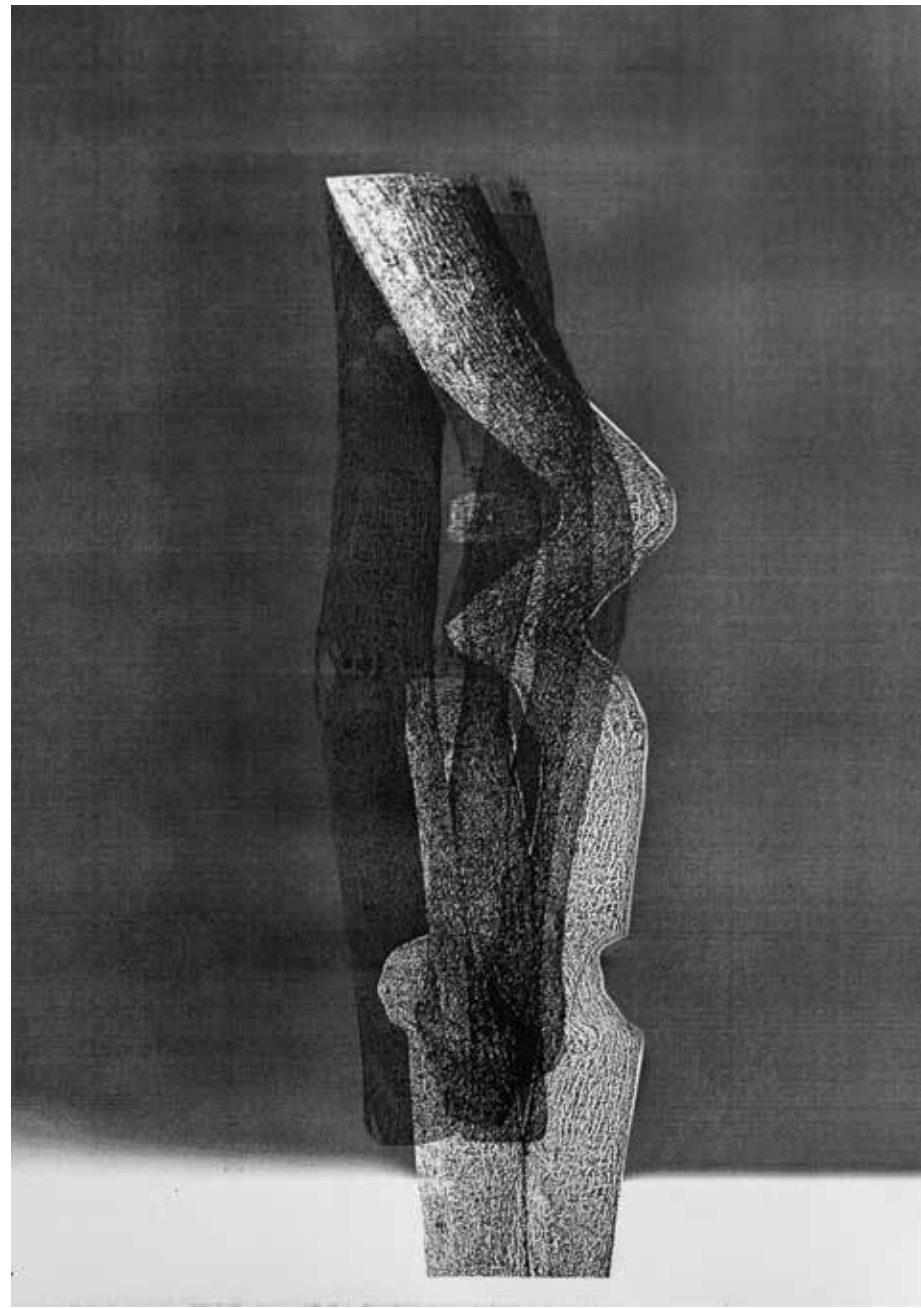
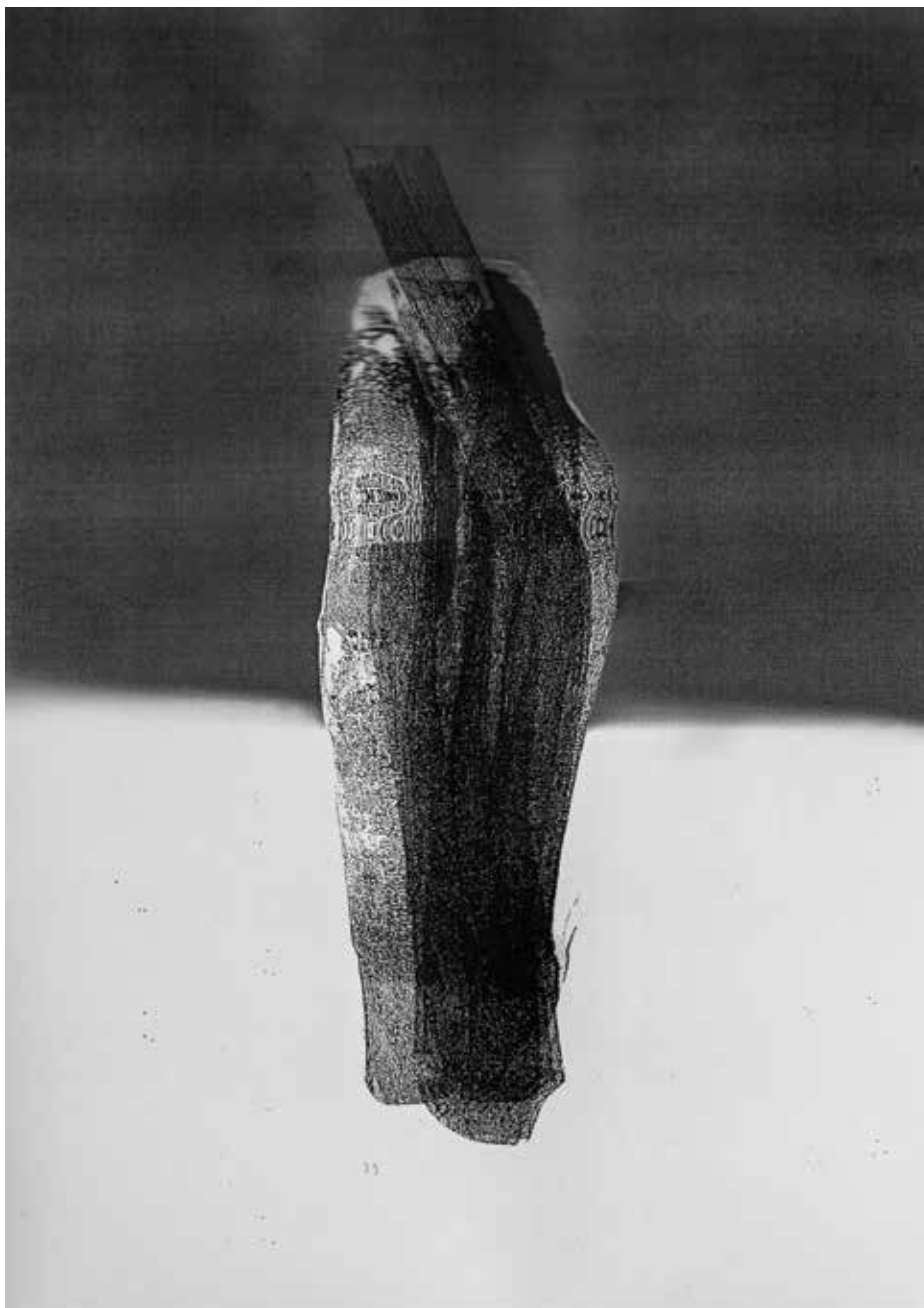

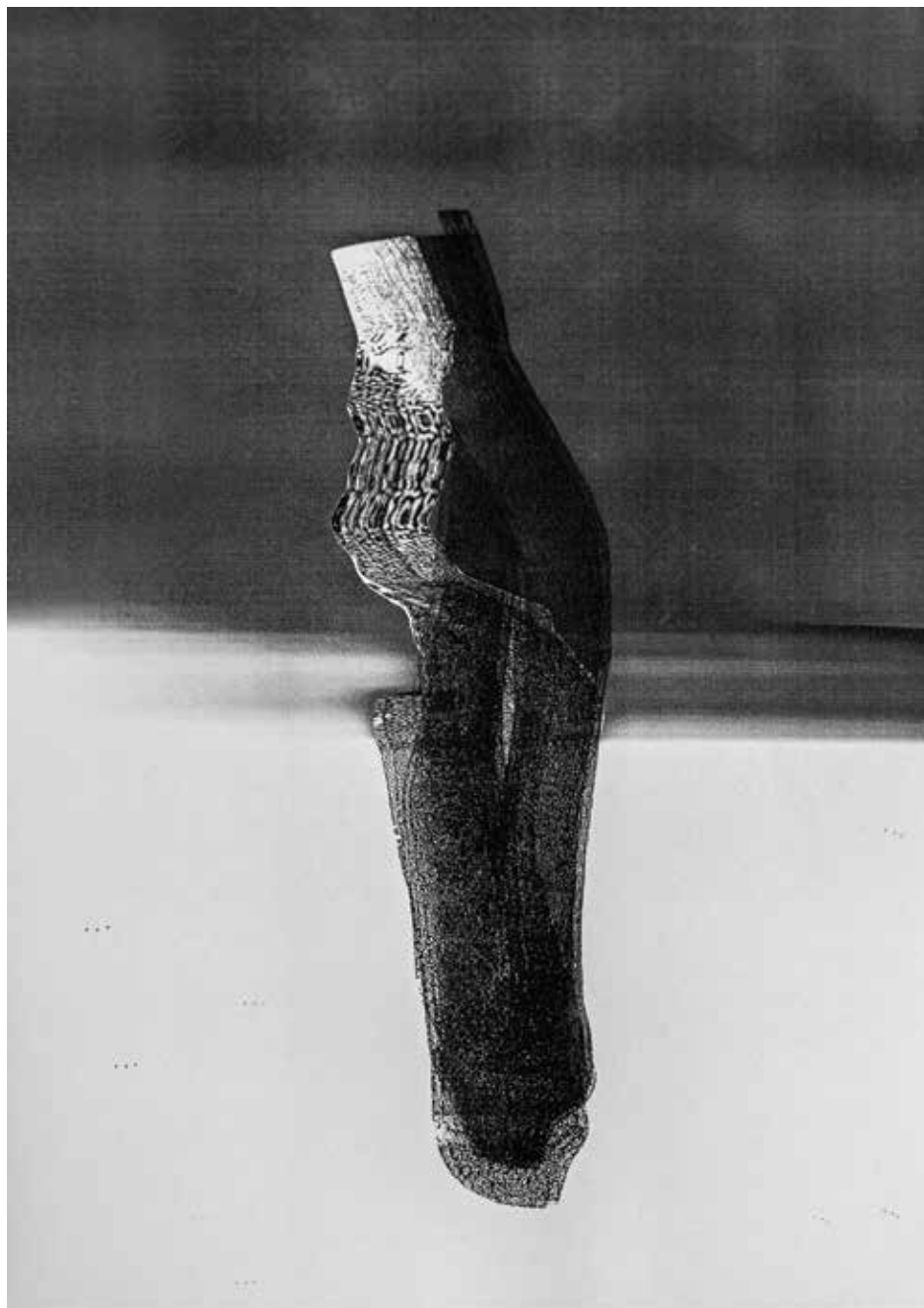

Z serii *Trees*, 2022
grafika, druk (risograf)
21 × 30 cm

3 серії *Trees*, 2022
графіка, друк (різограф)
21 × 30 см

60 Pewna kobieta pochodząca z Łemkowszczyzny zapytana pod koniec życia, jakie ono było, odpowiedziała, że to było tak, jakby ktoś otworzył i zamknął drzwi. Ta krótka historia o wąskim podsumowaniu swojego życia powróciła do mnie echem po kilku latach od jej usłyszenia. Zastanawiając się nad Łemkowskim Nowym Jeruzalem, rozszerzyłam koncepcję Ziemi Obiecanej na uniwersalny poziom — dotyczący każdej i każdego, którzy jej poszukują. Drzwi, zasłyszane od tamtej kobiety, podniesione teraz do rangi sacrum i tajemnicy, a zamknięte w symbolicznym, białym obiekcie, tworzą przestrzeń do refleksji nad tym, czym każda i każdy z nas wypełnia swoje życie, jakich dokonuje wyborów i jakie są ich konsekwencje. Pomiedzy dwoma zestawami klocków przygotowanych pod pisanie ikon, a jednocześnie ułożonych w formę drzwi — jednymi już zamkniętymi, a drugimi jeszcze nierozwartymi — trwa *5 seconds long story*.

Gruntowanie wykonała moja mama Maria, która jest kopistką ikon.

61 Єдна жінка з Лемківщини, коли звідали єй під кінець життя, яким оно било, одповіла, же єй життя то як отворити і заперти двери. Тота коротка історія о узкій підсумці свого життя озвалася во мі по пару роках. Задумуючися над Лемківським Новим Єрусалимом перенесла єм концепцію Приобіцяной земли на універсальний рівень — який доторкаєся до кожної і кожного, хто ту землю глядає. Двери, о яких оповідала тота жінка, воздвигнени до статусу сакрум і тайни, а заперти в символічним, білим об'єкті, творят простір до рефлексії над тим, чим кожна і кожен з нас наповнює своє життя, яки рішення приймає і яки наслідки зносит. Медже двома групами кльоцків, зрихтованих для писання ікон, а водночас уложених в форму двери — єдних запертих а других іщиани не отворених, тирває *5 seconds long story*.

Грунтування зробили мої мама Марія, яки пишут ікони.

JUSTYNA MĘDRALA
ЮСТИНА МЕНДРАЛЯ

5 seconds long story, 2022
deska pokryta płótnem, zagruntowana 12 warstwami lewkasu
33 × 19 cm

5 seconds long story, 2022
дошка вкрита полотном, заґрунтована 12 шарами левкасу
33 × 19 см

64

Niewieczny ogień, na który można patrzeć się wiecznie...

Lwów, 2022

wideo

UHD 4K, 25

czas trwania: 30 minut

Istnieje rodzicielski rytuał przekazania zabawek swoich dzieci dla młodszych dzieci swoich przyjaciół.

Grałem zamiast syna przez około pół godziny.

Невічний огонь, на який можна смотрити вічні...

Львів, 2022

відео

UHD 4K, 25

довгіст: 30 хвилин

Існує няйновий ритуал передання забавок своїх діти для молодших діти приятелів.

Я бавився заміст сина, праві пів години.

65

NATALIA HŁADYK
НАТАЛІЯ ГЛАДИК

67

Chodź do mnie, 2022
akryl na płótnie
średnica koła 30 cm

Ход до мене, 2022
акрил на полотни
діаметр кола 30 см

4 figury, 2022
papier, akwarela
25 × 70 cm

4 фігури, 2022
папір, аквареля
25 × 70 см

Z cyklu *Wiek niewinności*, 2021
papier, pergamin, pirografia
100 × 70 cm

З циклу *Вік невинности*, 2021
папір, пергамен, пірографія
100 × 70 см

Z cyklu *Wiek niewinności*, 2021
bawełna na papierze, pirografia
100 × 70 cm

З циклу *Вік невинности*, 2021
бавовна на папери, пірографія
100 × 70 см

Z cyklu *Wiek niewinności*, 2021
papier, pergamin, jedwab, haft
150 × 300 cm

З циклу *Вік невинности*, 2021
папір, пергамен, гадwab, гафт
150 × 300 см

JOANNA ZEMANEK
ЙОАННА ЗЕМАНЕК

Z cyklu *Wiek niewinności*, 2021
papier, pergamin, jedwab, haft
150 × 130 cm

З циклю *Вік невинности*, 2021
папір, пергамен, гадwab, гафт
150 × 130 см

JOANNA ZEMANEK
ЙОАННА ЗЕМАНЕК

Zjednoczenie Łemków jest organizacją pozarządową o zasięgu ogólnopolskim, która od 1990 r. prowadzi działalność wielokierunkową obejmującą m.in. płaszczyznę społeczno-kulturalną, oświatową oraz międzynarodową. Głównym celem Zjednoczenia Łemków jest ochrona, podtrzymywanie oraz upowszechnianie wielowiekowego dziedzictwa kulturowego Łemków.

Organizacja reprezentuje i ochrania interesy ukraińskiej grupy etnograficznej Łemków w ramach ustawodawstwa Rzeczypospolitej Polskiej. Współpracuje z administracją rządową i samorządową na wszystkich szczeblach oraz bratnimi organizacjami pozarządowymi, zarówno w kraju, jak i za granicą, w szczególności z terenów pogranicza południowo-wschodniej Polski, Słowacji i Ukrainy.

Do najważniejszych projektów kulturalnych realizowanych cyklicznie przez Zjednoczenie Łemków należą m.in.: Łemkowska Watra w Zdyni, Łemkowska Spartakiada, Łemkowskie Kermesze oraz Spotkania z Łemkowszczyzną. Przy Zjednoczeniu Łemków działa także dziecięco-młodzieżowy zespół folklorystyczny Łemkowski Pierścioneł. Organizacja zajmuje się również działalnością wydawniczą, publikując m.in. kwartalnik „Watra”, rokrocznie katalog wystawy Łemkowskie Jeruzalem oraz szereg innych wydawnictw popularnonaukowych.

80

<http://www.lemkounion.pl>

Об'єднання лемків то недержавна організація, працююча о д 1990 рока на суспільно-культурній, освітній, міжнародній ниві. Організація діє на території цілої Польщі. За ціль ставлят собі охорону, підтримання і донесіння до цілого суспільства багатовікової культурної спадщини лемків.

Організація репрезентує і охороняє інтереси української етнографічної групи лемків, яка існує в рамках польського законодавства. Об'єднання лемків співпрацює з державним і локальним адміністраційом шитких рівни, як тіж з братніма недержавніма організаціями в Польщі і поза єї границями, особливо з організаціями з граничних обширів південно-східної Польщі, Словаччини і України.

Найголовніши культурни проекти, реалізувани циклічні без Об'єднання лемків, то: Лемківська ватра в Ждини, Лемківська спартакіада, Лемківски кермеси, Стрічи з Лемківщином, ведення фольклорного дитячо-молодіжного ансамблю Лемківський перстеник. Організація провадит тіж діяльніст видавничу. То видаваня наукових і популярно-наукових книжок, квартальника Ватра і каталогів в рамках Лемківського Єрусалиму.

<http://www.lemkounion.pl>